

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2018)

11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Από την ψηφιακή αφήγηση στα μικρά βιβλία: Μια σχέση αμφίδρομη

Μαρία Τσαπάρα

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσαπάρα Μ. (2022). Από την ψηφιακή αφήγηση στα μικρά βιβλία: Μια σχέση αμφίδρομη. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 189-192. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4200>

Από την ψηφιακή αφήγηση στα μικρά βιβλία: Μια σχέση αμφίδρομη

Τσαπάρα Μαρία

m.tsapara@hotmail.com

Νηπιαγωγός, Med Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση, 2ο Νηπιαγωγείο Περάματος,
Scientix Ambassador for Greece

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αφορά μια έρευνα δράσης που πραγματοποιήθηκε στο Νηπιαγωγείο. Αναδείχθηκε η Ψηφιακή Αφήγηση ως δυναμικό εργαλείο για την ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης και γραφής, αλλά και την άμεση σύνδεση της με την τεχνική των μικρών βιβλίων της Παιδαγωγικής Freinet. Δόθηκε η ευκαιρία στην εκπαιδευτικό να αναλάβει διπλό ρόλο ως εκπαιδευτικός - ερευνητής. Μέσα από τον διαρκή αναστοχασμό και την αξιολόγηση των δεδομένων που συλλέχτηκαν, τον επανασχεδιασμό των δράσεων, αναδείχτηκαν στρατηγικές μάθησης, που είχαν ως αποτέλεσμα την βελτίωση των παιδαγωγικών πρακτικών και της εκπαιδευτικής διαδικασίας ενώ οι μαθητές ανέπτυξαν δεξιότητες του 21ου αιώνα, όπως η συνεργασία, η επικοινωνία, η δημιουργικότητα και η αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Λέξεις κλειδιά: Νηπιαγωγείο, ψηφιακή αφήγηση, μικρά βιβλία, Παιδαγωγική Freinet

Εισαγωγή

Η δημιουργία ιστοριών από τους ίδιους τους μαθητές, βασίζεται στην ανάγκη τους για έκφραση και επικοινωνία. Η μετατροπή τους σε ψηφιακές, συμβάλλει στην εμπλοκή τους, σε μια διαδικασία πολυσήμαντη, μετατρέποντας τους σε ενεργούς δημιουργούς παρά σε παθητικούς καταναλωτές των πολυμέσων (Ohler, 2006). Η σύνδεση της ψηφιακής αφήγησης με τα Μικρά Βιβλία της Παιδαγωγική Freinet, αναπτύσσει την δημιουργικότητα, συμβάλλει στην ανάπτυξη της σκέψης και στην καλλιέργεια στοχαστικών διαθέσεων. Η ψηφιακή αφήγηση είναι μια ενεργητική και όχι παθητική διαδικασία, που δημιουργεί ατμόσφαιρα ενθουσιασμού και διασκέδασης εμπλέκει τους μαθητές σε μεγάλο βαθμό στην μαθησιακή διαδικασία (Benmayor, 2008). Δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να ασχοληθούν με θεματικές που άπτονται των ενδιαφερόντων τους, δουλεύοντας ταυτόχρονα σε ένα αυθεντικό πλαίσιο (Coventry, 2009). Σύμφωνα με τους Robin και Pierson (2005), η ψηφιακή αφήγηση μπορεί να ενταχθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα. Η αφήγηση ιστοριών αποτελεί μια διαδικασία, η οποία συναντάται τα τελευταία χρόνια στον χώρο του Νηπιαγωγείου, ενισχύοντας ένα σύνολο δεξιοτήτων γραμματισμού (Μουταφίδου & Μπράττισης, 2013).

Καθοριστικό ρόλο κατά τη δημιουργία ψηφιακών ιστοριών στο Νηπιαγωγείο κατέχει και ο εκπαιδευτικός. Ο ρόλος του είναι ενθαρρυντικός και υποστηρικτικός προσαρμόζοντας τις δραστηριότητες στο μαθησιακό επίπεδο των μαθητών. Όταν οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ευκαιρίες, όπως συμβαίνει και στην Παιδαγωγική Freinet, μέσα σε ένα κατάλληλα οργανωμένο μαθησιακό πλαίσιο, οι μαθητές μπορούν να διηγηθούν τις δικές τους ιστορίες, να μοιραστούν προσωπικές τους εμπειρίες και βιώματα (Ahn, 2011). Η παιδαγωγική Freinet, οραματίζεται ένα σχολείο για όλους τους μαθητές, ανοιχτό στην κοινότητα, όπου η εμπιστοσύνη, ο ενθουσιασμός και η συνεργασία μπορούν να οδηγήσουν στη σχολική επιτυχία. Ένα σχολείο όπου οι μαθητές μαθαίνουν να αλληλεπιδρούν, να λαμβάνουν κοινές αποφάσεις, να παρατηρούν, να ερευνούν, έχοντας ενεργό ρόλο (Nowak - Fabrykowski, 1992). Βασίζεται σε θεμελιακές παιδαγωγικές αρχές και σε κατάλληλες τεχνικές και εργαλεία (Λάχλου 2016). Τα μικρά βιβλία μαζί με το τυπογραφείο, τη σχολική εφημερίδα, την αλληλογραφία και τον κινηματογράφο αποτελούν εργαλεία και τεχνικές έκφρασης και επικοινωνίας. Οι μαθητές μαθαίνουν γραφή και ανάγνωση μέσω αυτών των

τεχνικών/εργαλείων. Είναι μια δημιουργική εργασία, όπου κάθε μαθητής μπορεί να αναπτύξει γνωστικές, κοινωνικές και γλωσσικές δεξιότητες μέσα από τη βιωματική μάθηση (Λάχλου, 2016). Οι μαθητές μέσα από τα ίδια τους τα έργα, μαθαίνουν πως να μαθαίνουν.

Τα μικρά βιβλία είναι ένα μαγικό μέσο για να κινητοποιηθούν περισσότερο οι μαθητές (Sénope, 2008), κατανοώντας σε μεγαλύτερο βαθμό ότι μαθαίνουν στο σχολείο (Λάχλου, 2016). Τα μικρά βιβλία μπορούν να αξιοποιηθούν κατά την ενασχόληση των μαθητών με ποικίλα γνωστικά αντικείμενα, συμβάλλοντας στην καλύτερη ανάπτυξη δεξιοτήτων, δίνοντας καλύτερο νόημα στη μαθησιακή διαδικασία (Bordallo et Ginestet, 1993, Huber, 2005, Λάχλου, 2016). Κατά τη Λάχλου (2016) η ιδέα των μικρών βιβλίων ξεκίνησε το 2001 στο σχολείο Garcia Lorca de Vaulx-en-Valin (Rhône). Η δράση τους οφείλει πολλά στο ICEM (Institut coopératif de l'école moderne -Pédagogie Freinet), ενώ στην Ελλάδα εφαρμόστηκαν το 2011 ως αποτέλεσμα της συνεργασίας του 2ου Δημοτικού Λαυρίου και του Δημοτικού Σχολείου Πισκοκέφαλου, Σητείας με εκπαιδευτικούς τη Σοφία Λάχλου και την Αννί Τερζιάν αντίστοιχα, ενώ αξιοποιήθηκαν στην εκπαιδευτική διαδικασία κατά τα σχολικά έτη 2016 - 2018 στο πλαίσιο του Πιλοτικού προγράμματος επιμόρφωσης και εφαρμογής της Παιδαγωγικής Freinet στη δημόσια εκπαίδευση.

Μεθοδολογία

Ακολουθήθηκε η μεθοδολογία της έρευνας δράσης, συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη, επιλύοντας προβληματικές καταστάσεις και εμπλουτίζοντας το εκπαιδευτικό έργο της εκπαιδευτικού/ ερευνήτριας (Αυγητίδου, 2014). Ακολουθήθηκαν τα τέσσερα βήματα της έρευνας δράσης κατά τον O' Leary (2004), παρατήρηση, στοχασμός, σχεδιασμός και δράση. Έλαβε χώρα σε ένα νηπιαγωγείο του Νομού Αττικής. Στην έρευνα δράσης συμμετείχαν 22 παιδιά (13 νήπια/ 9 προνήπια, 11 αγόρια/ 11 κορίτσια). Ο βασικός προβληματισμός ήταν η δυσκολία των παιδιών να αξιοποιήσουν την τεχνική των μικρών βιβλίων. Παρατηρήθηκε ότι οι ιστορίες τους δεν είχαν δομή, δεν βασιζόνταν σε κάποιο σενάριο, δεν είχαν αρχή, μέση και τέλος, ήταν μια απλή αποτύπωση γεγονότων, ασύνδετων μεταξύ τους. Η εκπαιδευτικός αναζητώντας στη βιβλιογραφία ένα εργαλείο το οποίο θα μπορέσει να ενισχύσει τα παραπάνω στοιχεία, με έναν ευχάριστο, ελκυστικό και δημιουργικό τρόπο που να βασίζεται στη συνεργασία, οδηγήθηκε στην αξιοποίηση της Ψηφιακής Αφήγησης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Για τη δημιουργία της ψηφιακής αφήγησης ακολουθήθηκαν τα 8 βήματα της Samantha Morra (2013). 1)Ιδέα, 2) Ερευνώ/ Ανακαλύπτω/ Μαθαίνω, 3) Σενάριο, 4) Εικονογραφημένο σενάριο, 5) Προσθήκη πολυμέσων, 6) Ενοποίηση των στοιχείων, 7) Κοινοποίηση και 8) Ανατροφοδότηση/ αναστοχασμός. Δημιουργήθηκαν 8 ιστορίες από τους μαθητές, δίνοντας έμφαση κάθε φορά σε ένα βήμα της ψηφιακής αφήγησης, προκειμένου να γίνει πιο κατανοητή η διαδικασία. Η εκπαιδευτικός ερευνήτρια, μέσα από την παρατήρηση των παιδιών και την τήρηση ημερολογίου καθ' όλη τη διάρκεια της δημιουργίας των ψηφιακών ιστοριών, πραγματοποίησε τον δικό της αναστοχασμό. Αξιοποιήθηκαν παράλληλα δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσα από τις συζητήσεις - συνεντεύξεις με τα παιδιά αλλά την αξιολόγηση κάθε ιστορίας μετά την ολοκλήρωση της. Στην πορεία της δράσης αξιοποιήθηκε ένα απλό storyboard (6 καρτέ), το οποίο ήταν πάντοτε διαθέσιμο σε κάθε παιδί, δίνοντας τη δυνατότητα για τη δημιουργία των δικών τους ιστοριών είτε σε ατομικό επίπεδο είτε σε επίπεδο ομάδας κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων. Η εκπαιδευτικός εισήγαγε εκ νέου την τεχνική των μικρών βιβλίων εξασφαλίζοντας όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη δημιουργία τους (Λάχλου, 2017). 1)Πρωώθηση της διαθεματικότητας και των βιωματικών δράσεων στο σχολείο, 2)Τεχνολογικός εξοπλισμός και Χρήση διαδικτύου, κατάλληλα

λογισμικά προγράμματα σε Η/Υ και πρόσβαση των μαθητών σε υπολογιστή και 3) Συνεργασία συναδέλφων και της διεύθυνσης του σχολείου.

Για τη δημιουργία των μικρών βιβλίων ακολουθήθηκαν και πάλι τα οκτώ στάδια της ψηφιακής αφήγησης (Morra, 2013). Οι μαθητές εργάστηκαν τόσο ατομικά όσο και σε επίπεδο μικρών ομάδων ή της ολομέλειας. Για τη μεγαλύτερη διευκόλυνση τους εκτυπώθηκε ένα πρότυπο για τη δημιουργία μικρών βιβλίων. Η ιδέα κάθε παιδιού ή κάθε ομάδας, γινόταν μια μικρή ιστορία την οποία κατέγραφε η εκπαιδευτικός. Με την αξιοποίηση του πίνακα διάταξης, κάθε ιστορία χωριζόταν σε 6 καρτέ, ενώ στη συνέχεια οι μαθητές μετέφεραν τις εικόνες είτε ψηφιακά είτε αναλογικά στο πρότυπο των μικρών βιβλίων. Μετά την ενοποίηση των στοιχείων της ιστορίας κάθε μικρό βιβλίο κοινοποιούνταν στην ολομέλεια της τάξης αλλά και στο blog του σχολείου προκειμένου να είναι διαθέσιμο στο ευρύ κοινό. Κατά τη διαδικασία της κοινοποίησης ενός μικρού βιβλίου στην ολομέλεια της τάξης γινόταν η ανατροφοδότηση και η αξιολόγηση του παραγόμενου προϊόντος. Παράλληλα υπήρχε η δυνατότητα επεξεργασίας ενός ολοκληρωμένου μικρού βιβλίου από μια άλλη ομάδα μαθητών, με αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων πρωτότυπων ιστοριών.

Συμπεράσματα

Μέσα από την παρούσα έρευνα δράσης, η εκπαιδευτικός, παρείχε ένα πλαίσιο στήριξης (scaffolding), κινητοποιώντας τους μαθητές στην ανάπτυξη ποικίλων δεξιοτήτων., οι οποίοι βρισκόταν σε όλη τη διάρκεια της έρευνας δράσης στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, ενώ οι προτάσεις τους αξιοποιήθηκαν, οδηγώντας στον επανασχεδιασμό των δραστηριοτήτων. Με αυτό τον τρόπο επιτεύχθηκε η ανοικτή κυκλική-σπειροειδής διαδικασία, που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της έρευνας δράσης (O'Leary, 2004), ενώ σε αυτή τη διαδικασία συνέβαλε και ο διαρκής αναστοχασμός τόσο από την πλευρά της εκπαιδευτικού ερευνητήριας όσο και από την πλευρά των μαθητών. Τα μικρά βιβλία που δημιουργήθηκαν είχαν καλύτερη δομή, οι ιστορίες είχαν αρχή, μέση και τέλος. Ο λόγος των μαθητών ήταν αρκετά περιεκτικός, ενώ οι ιστορίες που δημιουργήθηκαν αφορούσαν, την καθημερινότητα των παιδιών, σημαντικές στιγμές, αποτύπωση των γνώσεων που είχαν κατακτήσει, φανταστικές ιστορίες. Η χρήση του πίνακα διάταξης, διευκόλυνε την τοποθέτηση των γεγονότων σε λογική σειρά, αναδεικνύοντας κενά ή παραλήψεις (Μουταφίδου & Μπράττισης, 2013). Από τις καταγραφές που πραγματοποιήθηκαν αλλά και από τη δημιουργία των ψηφιακών ιστοριών και των μικρών βιβλίων, προκύπτει πως η συνδυαστική αξιοποίηση των δυο προσεγγίσεων συνετέλεσε στο να εξελιχθεί η σκέψη των μαθητών.

Η ψηφιακή αφήγηση και τα μικρά βιβλία λειτούργησαν ως μέσο έκφρασης των ιδεών και των απόψεων των μαθητών αλλά και του διαμοιρασμού τους με το κοινό. Τόσο η χρήση της τεχνολογίας, όσο και δημοσίευση των μικρών βιβλίων και των ψηφιακών ιστοριών που δημιουργήθηκαν από τους ίδιους τους μαθητές, αποτέλεσε ένα ισχυρό κίνητρο μάθησης και συνεργασίας (Robin & Pierson, 2005). Αξίζει να αναφερθούν τα λόγια ενός μαθητή "όταν κάνουμε μια ιστορία την θέλαμε όλοι αλλά μόνο ένας μπορούσε να την πάρει σπίτι. Τώρα μπορούμε όλοι, τώρα κάνουμε πιο πολλές ιστορίες". Η αυτενέργεια των μαθητών στο επίπεδο δημιουργίας μικρών βιβλίων αναπτύχθηκε ιδιαίτερα, ενώ διάχυτος ήταν ο ενθουσιασμός τους. Αναφέρθηκε ότι τους άρεσε ιδιαίτερα η διαδικασία της δημιουργίας τόσο ψηφιακών ιστοριών όσο και των μικρών βιβλίων, γεγονός που προκύπτει από τις απαντήσεις τους "Μου άρεσε που οι ιστορίες ήταν διαφορετικές", "Ξέρω να κάνω πολύ καλά μικρά βιβλία και βοηθάω τους φίλους μου" "Μου άρεσε που φτιάξαμε παρέα με τους φίλους μας ιστορίες", φάνηκε να έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους (Ware, 2006), αλλά ακόμη και αν εμφανίζοντας δυσκολίες έσπευδαν να ζητήσουν τη βοήθεια των συμμαθητών τους. Μαθητές οι οποίοι δεν συμμετείχαν αρχικά, συμμετείχαν στην πορεία πιο ενεργά ενώ αναφορικά με

το κομμάτι της καταγραφής του σεναρίου των μικρών βιβλίων, γινόταν και πάλι με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού, εντούτοις υπήρξε ένας μικρός αριθμός παιδιών που ξεκίνησε να γράφει μόνο του τις ιστορίες τους.

Από τα παραπάνω προκύπτει η εκπαιδευτική διάσταση της Ψηφιακής Αφήγησης και η ανάδειξη της ως δυναμικού εργαλείου για την ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης και γραφής στο Νηπιαγωγείο, αλλά και την άμεση σύνδεση της με την τεχνική των μικρών βιβλίων της Παιδαγωγικής Freinet. Οι μαθητές μετατράπηκαν σε δημιουργούς και παραγωγούς ψηφιακών ιστοριών και μικρών βιβλίων (Handler - Miller, 2014). Ανέπτυξαν και καλλιέργησαν δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας, λήψης αποφάσεων, στο πλαίσιο της ομάδας και συνεργάστηκαν με τους συμμαθητές τους για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας δράσης δεν μπορούν να γενικευτούν καθώς περιορίζονται σε μικρών δείγμα μαθητών. Εντούτοις μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για τη διενέργεια νέων ερευνών, συμβάλλοντας στην αποτελεσματική αξιοποίηση των δυο προσεγγίσεων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αναφορές

- Ahn, J. (2011). Review of Children' s Identity Construction via Narratives. *Creative Education*, Vol.2, No. 5, 415-417.
- Benmayor, R. (2008). Digital Storytelling as a Signature Pedagogy for the New Humanities. *Arts and Humanities in Higher Education: An International Journal of Theory, Research and Practice*. V. 7, pp 188-204.
- Bordallo, I., & Ginestet, J-P. (1993). *Pour une pédagogie du projet*, Paris, Hachette.
- Coventry, M. (2009). From narrative to database: multimedia inquiry in a cross-classroom scholarship of teaching and learning study. Retrieved April 25, 2018 from <http://www.academiccommons.org/commons/essay/narrative-database>
- Handler - Miller, C. (2014). *Digital Story Telling: A creator's guide ot interactive entertainment*. Burlington: Focal Press.
- Huber, M., (2005). *Apprendre en projets*, Lyon, Chronique Sociale.
- Morra S. (2013) 8 Steps To Great Digital Storytelling. Retrieved 12 March 2018 from <https://samanthamorra.com/2013/06/05/edudemic-article-on-digital-storytelling>
- Nowak - Fabrykowski, C. (1992) Freinet's concept of teachers and theory of teaching, in *Mc Gill Journal of education*, Vol 27, No 1.
- Ohler, J. (2006). The World of Digital Storytelling. *Educational Leadership*, 63(4), 44-47. Retrieved March 20, 2018 from <https://www.learntechlib.org/p/98782>
- O'Leary, Z. (2004) *The Essential Guide to Doing Research*. London: Sage. Chapter Three. Retrieved April 20, 2018 from <http://www.gdufs.biz/olearychapter03.pdf>
- Robin, B. R., & Pierson, M. E. (2005). A multilevel approach to using digital storytelling in the classroom. Paper presented at the Annual Meeting of the Society for Information Technology Teacher Education. Phoenix, AZ.
- Sénore, D. (2008). Des romans d'école font école et sens, *revue des Cahiers Pédagogiques* no463.
- Ware, P. D. (2006). From sharing time to showtime! Valuing diverse venues for storytelling in technology-rich classrooms. *Language Arts*, 84 (1), 45-54.
- Αυγητίδου, Σ. (2014). Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές και ως στοχαζόμενοι επαγγελματίες. Αθήνα: Gutenberg.
- Λάχλου, Σ. (2016). Το μικρό βιβλίο: μια πρόταση για συνεργασία, επικοινωνία και έκφραση. Ανακτήθηκε στις 19 Απριλίου 2018 από <https://skasiarxeio.files.wordpress.com/>
- Μουταφίδου, Α., & Μπράττισης, Θ. (2013). Ψηφιακή Αφήγηση και δημιουργική γραφή: δύο παράλληλοι κόσμοι με κοινό τόπο. Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου Δημιουργικής Γραφής, Αθήνα 4-6 Οκτωβρίου 2013. Ανακτήθηκε στις 19 Απριλίου 2018 από <https://www.academia.edu/24841932>